

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. gegužės 28 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Gedimino Sagačio, Algirdo Taminsko ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė ir pranešėja),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal pareiškėjo A. K. kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjos uždarnosios akcinės bendrovės „Palangos vandenys“ pareiškimą dėl proceso atnaujinimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo A. K. pareiškimą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, suinteresuotas asmuo byloje valstybės įmonė Turto bankas.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl proceso teisės normų, reglamentuojančių procesinių dokumentų trūkumų šalinimo instituto taikymą atnaujinus civilinės bylos procesą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, aiškinimo ir taikymo.
2. Pareiškėja UAB „Palangos vandenys“ prašo atnaujinti procesą Kauno apylinkės teismo civilinėje byloje [Nr. e2YT-957-435/2020](#) ir įtraukti pareiškėją UAB „Palangos vandenys“ kaip suinteresuotą asmenį į civilinės bylos nagrinėjimą, panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimą ir priimti naują sprendimą – pareiškėjo A. K. pareiškimą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo atmesti, priteisti pareiškėjai bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
3. Pareiškėja nurodė, kad Kauno apylinkės teismas 2020 m. vasario 25 d. sprendimu civilinėje byloje Nr. e2YT-957-435/2020 tenkino pareiškėjo A. K. pareiškimą ir nustatė juridinę reikšmę turintį faktą, kad pareiškėjas 2003 m. sausio 15 d. varžytynių aktu Nr. 116 kartu su pagrindiniais statiniais, esančiais (*duomenys neskelbtini*), įsigijo ir vandentiekio bei buitinių nuotekų tinklus, kaip pagrindinių statinių priklausinius. Pareiškėjos teigimu, šis Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimas civilinėje byloje [Nr. e2YT-957-435/2020](#) prieštarauja įsiteisėjusiam ir įvykdytam Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. kovo 31 d. sprendimui civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#) bei paneigia pastaroju teismo sprendimu nustatytas pareiškėjos UAB „Palangos vandenys“ teises. Paaikšino, kad ji nebuvo įtraukta dalyvauti į Kauno apylinkės teismo civilinės bylos [Nr. e2YT-957-435/2020](#) nagrinėjimą, todėl neturėjo teisės skusti Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimo. Atsižvelgdama į tai, pareiškėja UAB „Palangos vandenys“ prašo atnaujinti civilinės bylos [Nr. e2YT-957-435/2020](#) procesą Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 366 straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

4. Kauno apylinkės teismas 2020 m. birželio 30 d. nutartimi pareiškimą dėl proceso atnaujinimo tenkino, atnaujino procesą civilinėje byloje [Nr. e2YT-957-435/2020 CPK](#) 366 straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu, įtraukė į bylos nagrinėjimą kaip suinteresuotą asmenį UAB „Palangos vandenys“ bei nustatė pareiškėjui A. K. 10 dienų terminą nuo nutarties patvirtintos kopijos įteikimo dienos nutartyje nurodytiems trūkumams pašalinti.
5. Teismas nustatė, kad pareiškėjas A. K. Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimą pateikė Vilniaus miesto apylinkės teismui ir minėtu sprendimu remiasi prašydamas atnaujinti procesą Vilniaus miesto apylinkės teisme 2017 m. kovo 31 d. išnagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#) dėl nuostolių atlyginimo, kurioje iš A. K. kaip atsakovo ieškovės UAB „Palangos vandenys“ naudai priteistas 27 440,78 Eur nuostolių atlyginimas, 5 proc. metinės palūkanos už visą priteistą sumą nuo bylos iškėlimo dienos iki teismo sprendimo visiškai įvykdymo ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimas, taip pat atsakovas A. K. įpareigotas netrukdyti ieškovei UAB „Palangos vandenys“ buitinių nuotekų šalinuose (*duomenys neskelbtini*) atjungti šio atsakovo savavališkai prijungtus nuotekų išvadus iš pastatų – poilsio namelių, esančių (*duomenys neskelbtini*).
6. Teismas nurodė, kad Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimas galimai prieštarauja įsiteisėjusiam ir įvykdytam Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. kovo 31 d. sprendimui civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#). Tokiu atveju gali būti paneigtos Vilniaus miesto apylinkės teismo sprendimu nustatytos UAB „Palangos vandenys“ teisės, taip pat situacija gali prieštarauti [CPK](#) 18 straipsnyje įtvirtintam teismo sprendimo privalomumo principui.
7. Teismas padarė išvadą, kad Kauno apylinkės teismo 2020 m. vasario 25 d. sprendimas civilinėje byloje [Nr. e2YT-957-435/2020](#) keičia pareiškėjos UAB „Palangos vandenys“ teisinę padėtį, nes sudaro pagrindą pareiškėjui A. K. siekti atnaujinti procesą Vilniaus miesto apylinkės teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#), nors UAB „Palangos vandenys“ Kauno apylinkės teismo nagrinėtoje civilinėje byloje Nr. e2YT-957-435/2020 su visomis procesinėmis teisėmis, įskaitant teisę pateikti įrodymus ir būti išklaustam, nedalyvavo.
8. Atsižvelgdama į tai, kad pareiškėja UAB „Palangos vandenys“ ginčija tinklų statybos teisėtumą, pirmosios instancijos teismas nusprendė, jog byloje yra kildęs ginčas dėl teisės, kuris turi būti nagrinėjamas ginčo teisenos tvarka, todėl teismas nustatė pareiškėjui 10 dienų terminą patikslinti, kokią savo teisių gynimo būdą pareiškėjas A. K. prašo taikyti šioje byloje, t. y. įpareigojo pareiškėją spręsti, ar pareikšti šioje byloje ieškinį. Taip pat teismas pasiūlė pareiškėjui spręsti klausimą dėl kitų suinteresuotų (trečiųjų) asmenų (Palangos miesto savivaldybės administracijos, Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės

ūkio ministerijos) įtraukimo į bylą.

9. Pareiškėjo A. K. atskirąjį skundą apeliacine tvarka išnagrinėjęs Kauno apygardos teismas 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo nutartį paliko nepakeistą.
10. Apeliacinės instancijos teismas pritarė pirmosios instancijos teismo išvadai, kad nagrinėjamu atveju ginčas kilo dėl teisės, todėl tokį ginčą šalys turi spręsti ginčo teisenos tvarka. Tai, kad ginčas yra kilęs dėl teisės ir kad jis kilo pareiškėjui dar prieš kreipiantis į teismą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, teismo vertinimu, patvirtina UAB „Palangos vandenys“ į bylą pateiktas įsiteisėjęs Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. kovo 31 d. sprendimas civilinėje byloje Nr. e2-2576-235/2017, kuriuo, be kita ko, pareiškėjas buvo įpareigotas netrukdyti UAB „Palangos vandenys“ buitinių nuotekų šulinuose (*duomenys neskelbtini*) atjungti savo savavališkai prijungtus nuotekų išvadus iš pastatų–poilsio namelių, esančių (*duomenys neskelbtini*).
11. Teismas pažymėjo, kad įgyti nuosavybės teisę į statinį, kartu visas savininko teises bei savininko teisių garantijas, galima ne bet kokio statybos proceso metu, bet tik tuo atveju, jeigu statyba buvo vykdoma laikantis jos procesą reglamentuojančių teisės aktų reikalavimų. Jei byloje nėra įrodyta, kad statiniai buvo sukurti įstatymų nustatyta tvarka, statinio valdymo nuosavybės teise juridinis faktas negali būti nustatytas, nes savavališka statyba yra pažeidžiamas [CK 4.253 straipsnio](#) 1 dalies reikalavimas, įtvirtinantis, jog nekilnojamas daiktas privalo būti suformuotas įstatymų nustatyta tvarka. Teismas nurodė, kad civilinės teisės požiūriu neteisėtos (savavališkos) statybos atveju statytojas nuosavybės teise valdo tik statybines medžiagas.
12. Apeliacinės instancijos teismas dėl pirmosios instancijos teismo nurodymo spręsti klausimą dėl kitų suinteresuotų (trečiųjų) asmenų įtraukimo į bylą, pažymėjo, kad vadovaujantis LITEKO duomenimis, Plungės apylinkės teismo iškelta civilinė byla Nr.2-58-549/2020, pagal ieškovo A. K. ieškinį atsakovei Palangos miesto savivaldybės administracijai dėl turto pripažinimo priklausiniu ir nuosavybės teisių į jį pripažinimo, į ją kaip trečiasis asmuo įtrauktas UAB „Palangos vandenys“, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos, Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos Palangos teritorinis skyrius. Teismas nusprendė, kad šioje byloje yra reiškiamas iš esmės tapatus reikalavimas, kuriuo A. K. prašo pripažinti vandentiekio ir nuotekų šalinimo tinklus nekilnojamųjų daiktų, esančių (*duomenys neskelbtini*), priklausiniais ir pripažinti į juos pareiškėjo A. K. nuosavybės teises. Apeliacinės instancijos teismas, atsižvelgdamas į šią aplinkybę, darė išvadą, kad Palangos miesto savivaldybės administracija, Valstybinė teritorijų planavimo ir statybos inspekcija prie Aplinkos ministerijos ir Nacionalinė žemės tarnyba prie Žemės ūkio ministerijos, turi būti įtrauktos suinteresuotais (trečiaisiais) asmenimis taip pat ir į šią bylą, kadangi šioms institucijoms byloje priimtas procesinis sprendimas gali sukelti atitinkamas teises ar pasekmes.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

13. Kasaciniu skundu pareiškėjas A. K. prašo panaikinti Kauno apylinkės teismo 2020 m. birželio 30 d. nutartį dalyje, kuria teismas nustatė pareiškėjui A. K. 10 dienų terminą nutartyje nurodytiems trūkumams pašalinti, ir Kauno apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartį. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
  - 13.1. Teismai, taikydami ieškinio trūkumų institutą byloje dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, kurioje buvo atnaujintas procesas, netinkamai taikė [CPK 443 straipsnio](#) 7 dalį, nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos, kadangi nepagrįstai konstatavo, kad ginčas yra kilęs dėl teisės, ir neatsižvelgė į tai, jog ginčas dėl teisės kilo tik bylos nagrinėjimo metu, o procesas byloje buvo pažengęs ir dėl pareiškėjo pareiškimo jau buvo priimtas atnaujinamame procese peržiūrimas teismo sprendimas. UAB „Palangos vandenys“ pateiktus pareiškimą dėl šios civilinės bylos proceso atnaujinimo ir teismui jį tenkinus, nebuvo pagrindo nustatyti pareiškimo dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo trūkumų ir įpareigoti kasatorių pateikti ieškinį, kadangi [CPK 443 straipsnio](#) 7 dalyje aiškiai įtvirtinta, jog, kai ginčas dėl teisės kyla bylos nagrinėjimo metu, byla vis tiek išnagrinėjama ypatingosios teisenos tvarka.
  - 13.2. Pagal pareiškėjo prašomą nustatyti juridinį faktą, ginčą dėl teisės būtų galima konstatuoti tik tuo atveju jei į tą patį daiktą, į kurį prašoma nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą nuosavybės teisėms įregistruoti, pretenduotų keli asmenys, ginčydami šio daikto priklausomybę. Nagrinėjamu atveju ginčas dėl vandentiekio ir nuotekų tinklų priklausomybės nebuvo kilęs, nes UAB „Palangos vandenys“ tvarko ir prižiūri viešąjį geriamojo vandens tikimo ir nuotekų tvarkymo infrastruktūrą, o ne kito subjekto sklype esančius vidaus tinklus. Vandentiekio ir nuotekų tinklai, dėl kurių pareiškėjas prašė nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, yra jo nuomojamame sklype, kuris buvo suformuotas ir išnuomotas pareiškėjui jam priklausantiems pastatams su priklausiniais (tinklais) eksploatuoti.
  - 13.3. Vilniaus miesto apylinkės teismo išnagrinėtoje civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#) UAB „Palangos vandenys“ pareiškėjo sklype esančius nuotekų tinklus deklaratyviai laikė bešeimininkiais, nes nebuvo pateikusi teismo sprendimo dėl tinklų pripažinimo bešeimininkiais. UAB „Palangos vandenys“ nepretendavo ir šiuo metu nepretenduoja į juos, o teismai atitinkamai nenustatinėjo pareiškėjo sklype esančių nuotekų tinklų priklausomybės, nuotekų tinklų statybos laiko, statytojo ir jų (ne)teisėtumo. Taigi, civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#) nebuvo nagrinėjamas, taip pat ir nustatytas faktas, kad pareiškėjo sklype esantys nuotekų tinklai yra pastatyti neteisėtai.
  - 13.4. Teismai visiškai neatsižvelgė į proceso atnaujinimo pagrindą, neteisingai nustatė bylos nagrinėjimo ribas atnaujinus procesą, ir dėl to pažeidė [CPK 370 straipsnio](#) 4 dalies nuostatas. Atnaujinus civilinės bylos procesą sprendžiamas šioje byloje priimto įsiteisėjusio teismo sprendimo teisėtumo ir pagrįstumo klausimas, ir byloje teismas turi teisę priimti vieną iš [CPK 371](#) straipsnyje nurodytų procesinių sprendimų. Tuo tarpu, pirmosios instancijos teismas, nusprendė taikyti pareiškimo trūkumų institutą, nurodydamas, kad, jų nepašalinus, pareiškimas bus paliktas nenagrinėtas. Be to, įvykdžius teismo nutartį dėl trūkumų šalinimo ir pateikus ieškinį, atnaujinčioje byloje jau negalės būti tikrinamas ankstesnio įsiteisėjusio teismo sprendimo teisėtumas ir pagrįstumas, neišvengiamai turės būti priimtas naujas teismo sprendimas pagal naujai pateiktą ieškinį, o visa tai prieštarauja proceso atnaujinimo instituto esmei.
  - 13.5. Atnaujinus procesą [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 7 punkto pagrindu, nebuvo jokio teisinio pagrindo nustatyti pareiškimo trūkumų ir nurodyti pareikšti ieškinį pagal bendrąsias ginčo teisenos taisykles, kadangi, atnaujinus procesą šiuo pagrindu, nagrinėjamos tik tos aplinkybės, kurios susijusios su neįtraukto asmens materialiosiomis teisėmis. Teismas gali tik patikrinti ankstesnio teismo sprendimo pagrįstumą ir teisėtumą, o jį panaikinti gali tik nustatęs, kokią konkrečiai įtaką teismo sprendimas turėjo neįtraukto į procesą asmens teisei padėčiai ir kokių įstatymo nustatytus padarinius teismo sprendimas sukėlė.
  - 13.6. Taip pat nagrinėjamu atveju nebuvo jokio pagrindo nurodyti spręsti klausimą dėl kitų suinteresuotų (trečiųjų) asmenų įtraukimo į bylą. Teismas ypatingosios teisenos bylose yra aktyvus ir turi visas galimybes įtraukti į bylą suinteresuotus asmenis savo iniciatyva.
14. Suinteresuotas asmuo UAB „Palangos vandenys“ atsiliepimu į kasacinį skundą prašo Kauno apygardos teismo 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie nesutikimo su kasaciniu skundu argumentai:
  - 14.1. Tai, kad pareiškime dėl juridinio fakto nustatymo pareiškėjas nutilėjo aplinkybę, jog įsiteisėjusio Vilniaus miesto apylinkės teismo 2017 m. kovo 31 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#) nustatyta, kad dalis tinklų, dėl kurių pareiškėjas prašė nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, yra savavališka statyba, nesudaro pagrindo spręsti, kad iki bylos iškėlimo nebuvo ginčo dėl teisės. Pareiškėjas nepagrįstai teigia, kad ginčas dėl teisės yra tik tada, kai į tą patį daiktą, į kurį prašoma nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą nuosavybės teisėms įregistruoti, pretenduoja keli asmenys, ginčydami šio daikto priklausomybę. Ginču dėl teisės laikytinas ir

UAB „Palangos vandenys“ iškeltas ginčas dėl tinklų statybos teisėtumo. Kasaciniame skunde klaidingai nurodoma, kad Vilniaus miesto apylinkės teismo civilinėje byloje [Nr. e2-2576-235/2017](#) nebuvo nagrinėjamas ir nebuvo nustatytas faktas, kad pareiškėjo sklype esantys nuotekų tinklai yra pastatyti neteisėtai. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2017 m. kovo 31 d. sprendimu konstatavo, kad pareiškėjas A. K. nuotekų išvadus prie UAB „Palangos vandenys“ valdomos ir naudojamos nuotekų tvarkymo infrastruktūros prijungė savavališkai, pažeisdamas teisės aktuose nustatytą tvarką. Taip pat teismas konstatavo, kad savavališkas nuotekų išvadų prijungimas prie UAB „Palangos vandenys“ valdomos ir naudojamos nuotekų tvarkymo infrastruktūros yra konstatuotas teisėtai ir tinkamai, nepažeidžiant teisės aktų. UAB „Palangos vandenys“ 2016 m. liepos 28 d. nuotekų tinklų eksploatavimo sąlygų patikrinimo aktu.

- 14.2. Pareiškėjas nepagrįstai nurodo, kad UAB „Palangos vandenys“ pareiškėjo sklype esančius nuotekų tinklus laikė bešeimininkiais. Visose bylose UAB „Palangos vandenys“ laikosi pozicijos, kad teritorijoje, esančioje (*duomenys neskelbtini*), lauko tinklai tarp šulinių (*duomenys neskelbtini*) yra bešeimininkiai tinklai, o nuotekų išvadai iš pastatų-poilsio namelių iki šulinių yra savavališka statyba. Vilniaus miesto apylinkės teismas 2017 m. kovo 31 d. sprendimu būtent pastaruosius nuotekų tinklus pripažino pastatytus neteisėtai ir įpareigojo pareiškėją A. K. netrukdyti UAB „Palangos vandenys“ juos atjungti.
- 14.3. Pareiškėjas klaidingai vertina, kad atnaujinus bylos nagrinėjimą negali būti pateiktas ieškinys. Toks pareiškėjo vertinimas neatitinka kasacinio teismo išaiškinimų, pagal kuriuos atnaujinus bylos nagrinėjimą, teismas bylą nagrinėja pakartotinai pagal bendrąsias [CPK](#) taisykles, tačiau neperžengdamas ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai, t. y. teismas patikrina teismo sprendimo (nutarties) teisėtumą ir pagrįstumą ta apimtimi ir tokiais pagrindais, kurie yra nustatyti teismo nutartyje atnaujinti procesą. Byloje dalyvaujančių asmenų galimybė naudotis procesinėmis teisėmis reikšti naujus reikalavimus, tikslinti ieškinio, priešieškinio dalyką ar pagrindą vertinama, atsižvelgiant į proceso atnaujinimo pagrindą ir [CPK](#) 141, 143 straipsnių nuostatas.
- 14.4. Teismai pagrįstai nurodė, kad reikia spręsti klausimą dėl kitų suinteresuotų (trečiųjų) asmenų įtraukimo į bylą. Nors suinteresuoti (tretieji) asmenys į procesą gali būti įtraukti ir iškėlus civilinę bylą ir tam nėra būtina taikyti trūkumų šalinimo institutą, ši aplinkybė savaime nedaro neteisėtų ir nepagrįstų pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų nutarčių, kurias pareiškėjas prašo panaikinti.
15. Suinteresuotas asmuo VĮ Turto bankas atsiliepime į kasacinį skundą nurodė, kad priimtas teismo sprendimas neturės įtakos suinteresuoto asmens VĮ Turto banko teisėms ir pareigoms, todėl prašo pareiškėjo A. K. kasacinį skundą nagrinėti teismo nuožiūra.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo ribų, kai procesas civilinėje byloje atnaujinamas [CPK](#) 366 straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu, ir procesinių dokumentų trūkumų šalinimo instituto taikymo

16. Nagrinėjamoje byloje keliamas teisės taikymo ir aiškinimo klausimas dėl teismo teisės atnaujinus civilinės bylos dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo procesą taikyti procesinių dokumentų trūkumų šalinimo institutą ir įpareigoti pareiškėją pareikšti ieškinį, nustačius, kad byloje kyla ginčas dėl teisės.
17. Proceso civilinėje byloje atnaujinimo tikslas yra užtikrinti teisėtumą civilinėje byloje. Procesas atnaujinamas, jeigu teismas nustato pagrindą manyti, kad dėl prašyme atnaujinti procesą nurodytų aplinkybių byloje galėjo būti priimti neteisėti ir nepagrįsti sprendimai. Jeigu asmuo nebuvo įtrauktas į civilinės bylos nagrinėjimą, tai proceso atnaujinimas tokiam asmeniui paprastai yra vienintelė galimybė siekti teismo sprendimo, kuris sukeltų jam teises pasekmes, panaikinimo ar pakeitimo.
18. [CPK](#) 365 straipsnio 1 dalyje įtvirtinta, kad bylos, užbaigtos nagrinėti dėl ginčo esmės įsiteisėjusiu teismo sprendimu (nutartimi, įsakymu ar nutarimu), procesas gali būti atnaujintas [CPK](#) XVIII skyriuje nustatytais pagrindais ir tvarka. Prašymus atnaujinti procesą gali paduoti šalis ir tretieji asmenys, taip pat neįtraukti į bylos nagrinėjimą asmenys. Neįtraukti į bylos nagrinėjimą asmenys gali paduoti prašymus atnaujinti procesą tik [CPK](#) 366 straipsnio 1 dalies 7 punkte nustatytais pagrindais.
19. Civilinės bylos nagrinėjimo procesas gali būti atnaujinamas, jeigu sprendimu teismas nusprendė dėl neįtrauktų į bylos nagrinėjimą asmenų materialiuųjų teisių ar pareigų ([CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 7 punktas).
20. Kasacinio teismo yra išaiškinta, kad [CPK 366 straipsnio](#) 1 dalies 7 punkto pagrindu procesas atnaujinamas dėl to, kad nagrinėjant bylą buvo pažeistas vienas pagrindinių sąžiningo teismo proceso principų – teisė būti išklausytam (lot. *audietur et altera pars*). Atnaujinus bylą šiuo pagrindu, teismo procesas turi būti pakartotas tam, kad anksčiau į bylos nagrinėjimą neįtrauktas asmuo galėtų pasinaudoti visomis savo procesinėmis teisėmis nuo pat bylos nagrinėjimo pirmosios instancijos teisme pradžios (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. lapkričio 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-453/2011](#)).
21. Atnaujinus bylos nagrinėjimą, teismas bylą nagrinėja pakartotinai pagal bendrąsias [CPK](#) taisykles, tačiau neperžengdamas ribų, kurias apibrėžia proceso atnaujinimo pagrindai. Jeigu teismo posėdžio, kuriame procesas buvo atnaujintas, metu paaikškėja, kad papildomas pasirengimas bylą nagrinėti teisme nereikalingas, dalyvaujančių byloje asmenų sutikimu teismas pradeda bylą nagrinėti iš esmės ([CPK 370 straipsnio](#) 4 dalis).
22. Šiuo atveju nustatyta, kad civilinėje byloje, nagrinėtoje ypatingosios teisenos tvarka, pareiškėjas A. K. kreipėsi į teismą prašydamas nuosavybės teisių įregistravimo tikslu nustatyti juridinę reikšmę turintį faktą, jog jis 2003 metais varžytynių aktu kartu su pagrindiniais statiniais įsigijo vandentiekio tinklus ir buitinių nuotekų tinklus, kaip pagrindinių statinių priklausinius. Kauno apylinkės teismas 2020 m. vasario 25 d. sprendimu civilinėje byloje [Nr. e2YT-957-435/2020](#) pareiškėjo A. K. prašymą tenkino. Nagrinėjamu atveju iš įteismą kreipėsi UAB „Palangos vandenys“, prašydama atnaujinti procesą minimoje ypatingąja teise išnagrinėtoje byloje, nurodydama, kad šio fakto nustatymas daro tiesioginę įtaką jos teisėms, tačiau bendrovė į bylos nagrinėjimą nebuvo įtraukta ir apie šį procesą nebuvo informuota. Be kita ko, bendrovė nurodė, kad, iki pradendant nagrinėti bylą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo, jau buvo išnagrinėta civilinė byla, kurioje įsiteisėjusiu teismo sprendimu konstatuota, jog A. K. yra prijungęs savo valdomus tinklus prie bendrovės valdomų inžinerinių tinklų be teisinio pagrindo ir bendrovei priteistas nuostolių atlyginimas.
23. Kauno apylinkės teismas 2020 m. birželio 30 d. nutartimi pareiškimą dėl proceso atnaujinimo tenkino ir atnaujino procesą civilinėje byloje [Nr. e2YT-957-435/2020](#) [CPK](#) 366 straipsnio 1 dalies 7 punkto pagrindu. Ta pačia nutartimi pirmosios instancijos teismas, nustatęs, kad UAB „Palangos vandenys“ ginčija tinklų statybos teisėtumą, taip pat atsižvelgęs į prie pareiškimo dėl proceso atnaujinimo pridėtus teismų sprendimus kitose civilinėse bylose, kuriose dalyvavo A. K. ir bendrovė ir kurių nagrinėjimo dalykas buvo susijęs su A. K. valdomais vandentiekio ir nuotakų šalinimo tinklais, padarė išvadą, kad byloje yra kildęs ginčas dėl teisės ir jis kilo dar iki pareiškėjo A. K. kreipimosi į

teismą dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo. Teismas įpareigojo taikyti trūkumų šalinimo institutą ir nustatė pareiškėjui terminą patikslinti, kokių teisių gynimo būdą jis prašo taikyti šioje byloje (spręsti, ar pareikšti byloje ieškinį).

24. Kauno apygardos teismas sutiko su minėta pirmosios instancijos teismo išvada. Taip pat teismas nustatė, kad Plungės apylinkės teismo nagrinėjamoje civilinėje byloje Nr. e2-19-995/2021 (buvęs Nr. e2-58-549/2020), iškeltaje pagal ieškovo A. K. ieškinį atsakovei Palangos miesto savivaldybės administracijai dėl turto pripažinimo priklausiniu ir nuosavybės teisių į jį, yra reiškiamas iš esmės tapatus reikalavimas, kuriuo A. K. prašo pripažinti vandentiekio tinklus ir nuotekų šalinimo tinklus nekilnojamųjų daiktų priklausiniais ir pripažinti į juos nuosavybės teises. Šioje byloje vienas iš trečiųjų asmenų yra UAB „Palangos vandenys“.
25. Kasaciniame skunde pareiškėjas nurodo, kad atnaujinus procesą civilinėje byloje teismai privalejo pareikšimą nagrinėti ypatingosios teisenos tvarka, kaip tai nurodyta [CPK 443 straipsnio 7 dalyje](#). Atitinkamai teismas neturėjo teisinio pagrindo reikalauti pašalinti pareikšimo trūkumus ir įpareigoti pareiškėją pareikšti ieškinį, o turėjo pareigą tęsti pareikšimo dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo nagrinėjimą ypatingosios teisenos tvarka.
26. Remiantis [CPK 442 straipsnio 1](#) punktu, ypatingąją teiseną teismas nagrinėja bylas dėl juridinę reikšmę turinčių faktų nustatymo. Vienos iš teismo nagrinėjamų bylų dėl juridinę reikšmę turinčių faktų nustatymo – tai bylos dėl pastato, žemės ar miško valdymo nuosavybės teise fakto nustatymo ([CPK 444 straipsnio 2](#) dalies 5 punktas).
27. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad nagrinėjant bylą ypatingosios teisenos tvarka turi būti laikomasi bendrųjų civilinio proceso principų, įskaitant ir asmens teisės į tinkamą procesą principą. Tinkamas byloje dalyvaujančių asmenų procesinių teisių įgyvendinimas, *inter alia* (be kita ko), užtikrinamas teisės normų nustatytais procesiniais terminais bei teismo posėdžių forma, kurie skiriasi priklausomai nuo to, ar byloje yra sprendžiamas ginčas dėl teisės. Ypatingoji teiseną skirta nagrinėti byloms, kuriose nėra sprendžiami ginčai dėl teisės, tačiau proceso operatyvumo ir ekonomiskumo tikslais [CPK 443 straipsnio 7](#) dalyje nustatyta, kad byla nagrinėjama ypatingąją teiseną, neatsižvelgiant į tai, jog nagrinėjimo metu kilo ginčas dėl teisės. Tokiu atveju ypatingojoje teisenoje taikomos ir atitinkamos bendrosios ieškinio teisenos normos (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 15 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-115/2010](#)).
28. Taip pat Lietuvos Aukščiausiojo Teismo yra konstatuota, kad ypatingosios teisenos tvarka negali būti nustatomi kaip juridinę reikšmę turintys faktai, kurie yra arba turi būti irodinėjimo dalykas kitoje civilinėje byloje (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2018 m. birželio 5 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-218-248/2018](#)).
29. Kasacinis teismas yra ne kartą nurodęs, kad [CPK 13](#) straipsnyje įtvirtintas dispozityvumo principas reiškia, jog asmuo, manantis, kad jo teisės pažeistos, tik pats sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokią pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti, t. y. asmuo, suformuluodamas ieškinio pagrindą ir dalyką, nustato teisminio nagrinėjimo objektą ir ribas. Teismas, vykdydamas savo pareigą teisingai išspręsti bylą, nustatyti subjektinės teisės pažeidimą ir ją ginti ([CPK 2 straipsnis](#)), privalo, neperžengdamas asmens ieškiniu nustatytų ribų, išskyrus įstatymų nustatytas išimtis, išsamiai, visapusiškai ir objektyviai ištirti ir įvertinti konkrečios bylos faktus, atskleisti bylos esmę ir sprendimu nustatyti, ar pareiškusio ieškinį asmens teisės, įstatymu saugomi interesai pažeisti ir kokių teisiniu būdu jie ginti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-217/2010](#); 2010 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-62/2010](#)).
30. [CPK 5](#) straipsnyje įtvirtintas konstitucinis teisminės gynbos prieinamumo principas suteikia galimybę kiekvienam suinteresuotam asmeniui įstatymų nustatyta tvarka kreiptis į teismą, kad būtų apginta pažeista ar ginčijama jo teisė ar įstatymų saugomas interesas. Ši asmens teisė nėra absoliuti ir negali būti aiškinama kaip asmens galimybė kreiptis į teismą bet kokių būdu. Kaip ir bet kuri kita subjekcinė teisė, teisė kreiptis į teismą teisminės gynbos įgyvendinama [CPK](#) nustatyta tvarka, laikantis įstatyme įtvirtintų ieškinio pareikšimo procesinės tvarkos, jo formos ir turinio reikalavimų.
31. Kasacinio teismo praktikoje nurodyta, kad tinkamas teisės kreiptis į teismą įgyvendinimas visų pirma siejamas su ieškovo (pareiškėjo) pareiga tiksliai suformuluoti ieškinio (pareikšimo) pagrindą ir dalyką, t. y. suformuluoti juos taip, kad būtų aišku, kokio materialiojo teisinio rezultato siekiama iškeltai bylą, kokios faktinės aplinkybės nustatytinos nagrinėjant bylą. Tinkamas ieškinio (pareikšimo) dalyko (ir pagrindo) suformulavimas užtikrina tinkamą teisės kreiptis į teismą įgyvendinimą, leidžia apibrėžti bylos teisminio nagrinėjimo ribas ir sudaro pagrindą įstatymų nustatyti ir asmens pasirinktu būdu išspręsti ginčą ir apginti pažeistas teises. Be to, tiksliai ir suprantamai suformuluotas ieškinio (pareikšimo) dalykas ir pagrindas ne tik leidžia teismui tinkamai pasirengti bylos nagrinėjimui, bet yra reikšmingas ir kitų dalyvaujančių byloje asmenų teisių įgyvendinimui, nes nuo ieškinio (pareikšimo) dalyko ir pagrindo formulavimo priklauso jų atsikirtimų į ieškinį (pareikšimą) turinys, nustatytinoms aplinkybėms patvirtinti teiktini įrodymai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-241/2013](#); 2019 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-223-421/2019](#), 14 punktas).
32. Ieškinio trūkumų šalinimo instituto normos gali būti taikomos tada, kai dėl netinkamo ieškinio dalyko ar pagrindo formulavimo, apskritai iš pareikšto ieškinio yra neaiškus asmens reikalavimas, jo pagrindas ar ribos, ir dėl šių aplinkybių teismo procesas negali būti pradėtas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181/2009](#)).
33. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į pirmiau nurodytus kasacinio teismo išaiškinimus, daro išvadą, kad nagrinėjamu atveju teismai neturėjo pagrindo taikyti trūkumų šalinimo institutą reglamentuojančias teisės normas ir įpareigoti pareiškėją per nustatytą terminą apsispręsti, ar byloje pareikšti ieškinį. Pareiškėjo A. K. pareikšime dėl juridinę reikšmę turinčio fakto nustatymo pareikšimo dalykas ir pagrindas suformuluoti aiškiai. Be to, teismas negali nustatyti asmeniui įpareigojimo pareikšti ieškinį, nes, kaip minėta šios nutarties 29 punkte, tik pats asmuo sprendžia, ar ginti pažeistą teisę ir kokią pažeistų teisių gynimo būdą pasirinkti. Tai, kad nagrinėjamu atveju teismai nustatė, jog atnaujinus procesą byloje, išnagrinėtoje ypatingosios teisės tvarka, kilo ginčas dėl teisės, nesudarė pagrindo teismams taikyti trūkumų šalinimo institutą ir įpareigoti pareiškėją byloje pareikšti ieškinį.
34. Nagrinėjamu atveju teismų nustatytos aplinkybės (galimai netinkamai pasirinktas pažeistų teisių gynbos būdas) nėra nei procesinio dokumento formos, nei turinio trūkumas, dėl kurio tolimesnis civilinės bylos nagrinėjimas būtų negalimas. Teisėjų kolegija sprendžia, kad nagrinėjamoje byloje susiklosčiusioje situacijoje teismas po proceso atnaujinimo kilusius procesinius neaiškumus galėjo spręsti pasirengimo bylos nagrinėjimui stadijoje ([CPK 225 straipsnio 6](#) punktas), o ne taikyti trūkumų šalinimo institutą.
35. Teismas, nustatęs, kad asmuo savo galimai pažeistas teises gina netinkamu gynbos būdu, pasirengimo bylos nagrinėjimui stadijoje gali pasiūlyti svarstyti klausimą dėl galimai pažeistų teisių gynbos būdo pakeitimo, tačiau tai nesudaro pagrindo taikyti trūkumų šalinimo instituto, nes [CPK 13](#) straipsnyje įtvirtintas dispozityvumo principas lemia, kad tik į teismą kreipęsis asmuo sprendžia, kaip ir kokių pažeistų teisių gynbos būdu ginti galimai pažeistas teises. Asmeniui atsisakius pagal teismo siūlymą pakeisti pasirinktą galimai pažeistų teisių gynbos būdą, teismas privalo bylą išnagrinėti pagal ieškovo (pareiškėjo) apibrėžtas ginčo nagrinėjimo ribas ir motyvuoti savo sprendimą dėl netinkamai pasirinkto pažeistų teisių gynbos būdo.
36. Be kita ko, teisinis reguliavimas nustato, kad, kilus ginčui dėl teisės ypatingojoje teisenoje, ginčas išnagrinėjamas ta pačia ypatingosios teisenos tvarka kaip iki ginčo kilimo. Dėl pasikeitusio bylos pobūdžio ypatingoji teiseną nustato atitinkamas procesinės teisės tuo ginču suinteresuotiems asmenims. Teisėjų kolegija taip pat neturi pagrindo suikšti su apeliacinės instancijos teismo išvada, kad bylą nagrinėjant ginčo teiseną nebus pažeistas [CPK 7](#) straipsnyje įtvirtintas proceso koncentracijos ir ekonomiskumo principas.
37. Pažymėtina, kad, nagrinėjamu atveju atnaujinus bylos procesą, be kita ko, turės būti įvertinamas ir jau priimto procesinio sprendimo teisėtumas. Tai išplaukia ir iš proceso atnaujinimo instituto tikslo – kad nebūtų palikti galioti galimai neteisingi ir nepagrįsti teismų sprendimai.
38. Be to, atkreiptinas dėmesys, kad, pagal [CPK 443 straipsnio 1](#) dalį, ypatingosios teisenos bylas teismas nagrinėja pagal [CPK](#) taisykles, su

išimtimis ir papildymais, kuriuos nustato [CPK V dalis](#) ir kiti įstatymai. To paties straipsnio 7 dalyje nustatyta, kad bylas teismas išnagrinėja ypatingąja teise, neatsižvelgdamas į tai, ar nagrinėjimo metu kyla ginčas dėl teisės. Suinteresuoti asmenys bylos nagrinėjimo metu [CPK V dalyje](#) nustatyta tvarka gali pateikti pareiškimus su savarankiškais reikalavimais. Nagrinėjantis byla [CPK V dalyje](#) nustatyta tvarka teismas turi imtis visų būtinų priemonių, kad būtų visapusiškai išaiškintos bylos aplinkybės ([CPK 443 straipsnio](#) 8 dalis).

39. Atsižvelgdama į tai, kas nurodyta pirmiau, teisėjų kolegija daro išvadą, kad teismai netinkamai taikė ir aiškinimo proceso teisės normas, reglamentuojančias procesinių dokumentų trūkumų šalinimą, dėl to nepagrįstai įpareigojo pareiškėją A. K. spręsti, ar byloje pareikšti ieškinį.

Dėl suinteresuotų asmenų įtraukimo į bylos nagrinėjimą

40. Pareiškėjas A. K. taip pat teigia, kad teismai neturėjo teisinio pagrindo įpareigoti jį įtraukti į bylą kaip trečiųjų asmenų Palangos miesto savivaldybės administracijos, Valstybinės teritorijų planavimo ir statybos inspekcijos prie Aplinkos ministerijos bei Nacionalinės žemės tarnybos prie Žemės ūkio ministerijos.
41. [CPK 443 straipsnio](#) 3 dalyje reglamentuojama, kad suinteresuotas asmuo byloje yra kiekvienas asmuo, su kurio teisėmis ir pareigomis yra susijusi nagrinėjama byla. Jeigu paaiškėja, kad nagrinėjama byla susijusi su atitinkamo asmens teisėmis ir pareigomis, teismas šaukia jį dalyvauti byloje kaip suinteresuotą asmenį. Tačiau šioje teisės normoje nustatyta, kad teismas šaukia asmenį dalyvauti byloje kaip suinteresuotą asmenį, kai paaiškėja, jog byla susijusi su atitinkamomis to asmens teisėmis ir pareigomis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. lapkričio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-543/2013](#)).
42. Atitinkamai [CPK 47 straipsnio](#) 1 dalyje reglamentuojama, kad tretieji asmenys, nepareiškiantys savarankiškų reikalavimų dėl ginčo dalyko, gali įstoti į bylą ieškovo arba atsakovo pusėje iki baigiamųjų kalbų pradžios, jeigu bylos išsprendimas gali turėti įtakos jų teisėms arba pareigoms. Jie gali būti įtraukiami dalyvauti byloje taip pat motyvuotu šalių prašymu arba *teismo iniciatyva*.
43. Pažymėtina, kad kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, jog tai, kad asmuo procesiniame dokumente nenurodo visų su bylos nagrinėjimu susijusių suinteresuotų (trečiųjų) asmenų, nelaikytina procesinio dokumento formos ar turinio trūkumu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. birželio 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-359/2004; 2009 m. balandžio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-181/2009](#)). Pagal [CPK 225 straipsnio](#) 5 punktą, priėmus ieškinį teismas prireikus nusprendžia dėl asmenų įtraukimo į bylą dalyvaujančiais byloje asmenimis ir dėl netinkamos šalies pakeitimo tinkama. Tai savo ruožtu reiškia, kad teismas gali, jo manymu, reikalingus asmenis įtraukti kaip suinteresuotus asmenis iki bylos nagrinėjimo teisme, taip pat bylos nagrinėjimo metu.
44. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais ir kasacinio teismo praktika, konstatuoja, kad teismai taip pat nepagrįstai įpareigojo pareiškėją į civilinės bylos nagrinėjimą įtraukti ir teismo nutartyje nurodytus suinteresuotus asmenis, kadangi ši klausimą pirmosios instancijos teismas gali spręsti ir savo iniciatyva.

Dėl procesinės bylos baigties

45. Apibendrindama teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismai netinkamai taikė ir aiškino proceso teisės normas, reglamentuojančias procesinių dokumentų trūkumų šalinimo institutą, dėl to egzistuoja pagrindas tenkinti pareiškėjo A. K. kasacinį skundą ir pirmosios instancijos teismo nutarties dalį, kuria pareiškėjas įpareigotas pašalinti nutartyje nurodytus trūkumus, bei apeliacinės instancijos teismo nutartį panaikinti dėl esminio proceso normų pažeidimo ir bylą perduoti nagrinėti pirmosios instancijos teismui ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 5 punktas, 360 straipsnis).
46. Teisėjų kolegija taip pat nurodo, kad, teismams nustatčius, jog Plungės apylinkės teismo nagrinėjamoje civilinėje byloje Nr. e2-19-995/2021 (buvęs Nr. e2-58-549/2020), iškeltaje pagal ieškovo A. K. ieškinį atsakovei Palangos miesto savivaldybės administracijai dėl turto pripažinimo priklausiniu ir nuosavybės teisių į jį, yra reiškiamas iš esmės tapatus reikalavimas, nagrinėdamas bylą pirmosios instancijos teismas turėtų spręsti, ar egzistuoja pagrindas imtis [CPK](#) nustatytų priemonių, siekiant išvengti galimai prieštaringų teismų sprendimų priėmimo nagrinėjamu atveju.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

47. Pagal [CPK 443 straipsnio](#) 6 dalį, dalyvaujančių byloje asmenų bylinėjimosi išlaidos neatlyginamos. Tais atvejais, kai dalyvaujančių byloje asmenų suinteresuotumas bylos baigtimi yra skirtingas arba jų interesai yra priešingi, teismas gali proporcingai padalyti turėtas bylinėjimosi išlaidas arba jų atlyginimą priteisti iš dalyvavusio byloje asmens, kurio pareiškimas atmestas.
48. Vadovaujantis [CPK 93 straipsnio](#) 1 dalies, 98 straipsnio nuostatomis, bylinėjimosi išlaidos, tarp jų išlaidos advokato pagalbai apmokėti, atlyginamos šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jas priteisiant iš antrosios šalies. Tenkinus pareiškėjo A. K. kasacinį skundą, suinteresuotas asmuo UAB „Palangos vandenys“ neturi teisės į bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis), todėl jo prašymas netenkintinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 360 straipsniu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apylinkės teismo 2020 m. birželio 30 d. nutarties dalį, kuria pareiškėjui A. K. nustatytas terminas nutartyje nurodytiems procesinio dokumento trūkumams pašalinti, ir Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 29 d. nutartį panaikinti ir perduoti bylą nagrinėti pirmosios instancijos teismui.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Gediminas Sagatys

Algirdas Taminskas

